

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר דוד בלום שליט"א

ביצה יב. - בענין מתוך שהותרה לצורך

1. ביצה יב., וז"ל, "מתני' בית שמאי אומרים אין מוציאים לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לרשות הרבים ובית הלל מתירין: גמ' תני תנא קמיה דרבי יצחק בר אבדימי השוחט עולת נדבה ביום טוב לוקה א"ל דאמר לך מני בית שמאי היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי בית הלל הא אמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה שחיטה לצורך הותרה נמי שלא לצורך מתקיף לה רבה ממאי דב"ש ובית הלל בהא פליגי דלמא בערוב והוצאה לשבת ואין ערוב והוצאה ליום טוב קא מיפלגי מ"ס ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליום טוב ומר סבר ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליו"ט כדכתיב ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת בשבת אין ביו"ט לא מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה ליפלו באבנים אלא מדלא מפלגי באבנים ש"מ בהוצאה שלא לצורך פליגי ואף ר' יוחנן סבר במתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך פליגי דתני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט ואכלו לוקה חמש לוקה משום מבשל גיד ולוקה משום אוכל גיד ולוקה משום מבשל בשר בחלב ולוקה משום אוכל בשר בחלב ולוקה משום הבערה א"ל פוק תני לברא הבערה ובשול אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הי"נ לא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דאי ב"ה כיון דאמרי מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך הכא נמי מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך."

ורש"י שם, וז"ל, "מתני' לא את הקטן. כל מילי דלאו צורך אכילה: אלא מדלא אפלוג באבנים. ש"מ דלכולי עלמא יש הוצאה ליו"ט אלא שמן התורה הותרה לצורך וב"ה אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא צריך כגון אבנים אבל בקטן וספר תורה דצריכין להו ביו"ט לא גזור ובית שמאי לית להו מיגו ומידי דצורך אכילה שהתורה התירתו הותר ושאינו צורך אכילה באסורו עומד מן התורה."

2. תוס' ד"ה הכי גרסינן, וז"ל, "ורש"י קים ליה דב"ה סבירא להו הואיל והותרה הותרה לגמרי אלא רבנן הוא דגזור בדבר שאינו צורך יו"ט כלל וקשה חדא דאמרי בפסחים (דף מו:) האופה מיו"ט לחול לוקה ולא אמרינן מתוך וכו' ואפילו לרבה דלא לקי היינו מטעם הואיל ואי אתרמי ליה אורחים אבל מטעם מתוך לא קאמר."

3. קרבן נתנאל אות ל' על הרא"ש פרק א' דביצה סימן י"ח (מופיע באתר)

4. רמב"ם פרק א' מהלכות יו"ט הלכה ד', וז"ל, "כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מן ההוצאה מרשות לרשות וההבערה שמתוך שהותרה הוצאה ביום טוב לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה, לפיכך מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא באלו מרשות לרשות. וכן מותר להבעיר אע"פ שאינו לצורך אכילה, ושאר מלאכות כל שיש בו צורך אכילה מותר כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן, וכל שאין בהן צורך אכילה אסור כגון כתיבה ואריגה ובנין וכיוצא בהן."

ומגיד משנה שם, וז"ל,

בפרק זה שכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביו"ט אלא לצורך אכילה ודין ההבערה שם (דף י"ב:) מבואר דסבר ר"י דכי היכי דאמרי ב"ה מתוך בהוצאה הכי נמי בהבערה. ויש בזה שיטה אחרת לקצת מפרשים אחרונים שהן סוברין שלא הותרו אלו שלא לצורך כלל א"כ יש בו צורך היום קצת כקטן ולולב או צורך מצוה אבל כשאין בו צורך מצוה ולא צורך הדיוט ביומו כלל כהוצאת אבנים לוקה עליה ואפילו לב"ה וג"כ כתבו שיש עירובי חצרות ליום טוב ואין מוציאין מחצר לחצר כלים שאין בהם צורך ליום טוב א"כ עירבו. ולדברי רבינו וההלכות אין עירוב חצרות ביום טוב כנזכר פ"ח מהלכות עירובין אבל מה שאינו לצורך אסור לטלטלו ביו"ט כשבת כמו שהזכרתי ומבואר פרק כ"ה מהלכות שבת שאפילו כלי שמלאכתו להיתר אסור לטלטלו שלא לצורך כלל כמו שכתבתי שם. ובהשגות בדין ההבערה שלא לצורך א"כ זהו להחם חמין לרגליו ולהדליק נר של אבטלה כגון להדליק נר לכבוד בירושלמי אמרו לא תאסור ולא תשרי, ע"כ. וענין הירושלמי כך הוא מהו להדליק נר של אבטלה חזקיה אמר אסור מתניתא פליגא על חזקיה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת אי אתה מבעיר אבל מבעיר אתה ביו"ט אמר ר' אבינא תני תמן ב"ש אוסרין ובי"ה מתירין ר' נחום אחוי דר' אילא בעא קמיה ר"י א"ל לא תאסור ולא תשרי, ע"כ. ופירוש דברי רב אבינא הן דס"ל דב"ש ובי"ה בדין ההוצאה במתוך פליגי וכי היכי דאמרי ב"ה מתוך בהוצאה ה"נ בהבערה ואע"ג דר"י אמר בירושלמי לא תאסור ולא תשרי לא סמך עליו רבינו כיון דבגמרתנו ר"י עצמו הוה אותן כמו שכתבתי. כל זה נ"ל לדעת רבינו."

"כל מלאכה שחייבין עליה בשבת וכו'. המכוון אצלי בדעת רבינו כך הוא מלאכה שחייבין עליה בשבת ואותה מלאכה היא שלא לצורך אכילה אם עשה אותה ביו"ט לוקה חוץ מן ההוצאה וההבערה שאע"פ שאינן לצורך אכילה אינו לוקה ואפילו עשאן שלא לצורך אכילה. ופירוש מלאכה שהיא שלא לצורך אכילה נתבאר בדברי רבינו שכולל כל מלאכה שאינה נעשית באכילה ושתייה וא"כ היה מן הדין שיהיו הבערה והוצאה נאסרין כמו כתיבה ואריגה אלא שמתוך שהותרו לצורך אכילה הותרו שלא לצורך. ונראה טעם לשני אלו, ההוצאה לפי שאף היא באוכל ומשקה ואע"פ שהיא בדברים אחרים אמרין מתוך, והבערה אע"פ שאינה באוכלין ומשקין כתיב לא תבערו אש בכל מושבותיהם ביום השבת בשבת הוא דאסור הא ביו"ט שרי וכן דרשו לפי שביום השבת מיותר הוא דהא בשבת מיירי קרא לעיל מיניה וביום השביעי וכו' והיה די באמרו לא תבערו אש בכל מושבותיכם אבל שאר מלאכות שאינן לצורך אכילה כגון הכתיבה וההריסה והאריגה והבנין אפילו עשאן לאכילה לוקה ושאר המלאכות שהן באכילה כגון שחיטה ואפייה אפילו עשאן שלא לאוכלן אינו לוקה כמו שיתבאר בפרק זה ושם בשל לכותים או לצורך חול אינו לוקה. ולבאר יחוד ההוצאה וההבערה מן הגמרא שנינו פ"ק דיו"ט (ביצה י"ב) ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הלולב ולא את הקטן ולא את הס"ת לרה"ר ובי"ה מתירין ואסיקו דבי"ה סברי דאמרינן מתוך. ופירש"י ז"ל דדבר תורה מותרת לגמרי בכל דבר אלא שבהוצאת אבנים וכיוצא בהן אסורה מדבריהם משום טרחא וכן נראה מן ההלכות וזה דעת רבינו. ולא הוצרך להזכיר איסור דבריהם בהוצאת אבנים לפי שכתב

5. תוס' מסכת שבת דף צה. ד"ה והרודה, וז"ל, "ומיהו תימה לר"י כיון דמותר לגבן ביו"ט מן התורה אפילו באפשר אפילו לא יהא מותר מדרבנן אלא בדלא אפשר אם כן נפל ביתו ביו"ט יהא מותר לבנותו ביו"ט דמתוך שהותר בנין לצורך דמגבן הוי משום בונה כדאמר בסמוך הותר נמי שלא לצורך ובלבד שיהא צורך היום לאכול בתוכו שלא יכנו שרב ושמש וי"ל דאסור מדרבנן דהוי עובדא דחול כי היכי דאסורין טחינה והרקדה ביו"ט."

6. שו"ע או"ח סימן תל"ה סעיף א', וז"ל, "לא בדק בליל י"ד, יבדוק ביום י"ד באיזו עשה שיזכור מהיום. לא בדק כל יום י"ד, יבדוק בתוך הפסח. לא בדק בתוך הפסח, יבדוק לאחר הפסח, כדי שלא ישלח בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה; ועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יברך.

ומשנ"ב שם סק"ד, וז"ל, "יבדוק לאחר הפסח. וכל הבדיקות צריך להיות בנר ובחורין ובסדקין ואפילו כשבודק ביום."

ושער הציון שם סק"ט, וז"ל, "אחרונים אכן אם בודק ביו"ט אפילו לדעת המתירין צ"ע אם מותר להדליק נר בשביל זה ביום אפילו היכא שלא בטלו ובבטלו בודאי אין להדליק נר וע"כ טוב לדחות הבדיקה על חוה"מ."

7. ביאור הלכה שו"ע או"ח סימן תקי"ח סעיף א' ד"ה וספר תורה, וז"ל, "וה"ה מחזורים ושאר ספרים ללמוד בהם ביום זה (א"ר בשם הפוסקים) ולצורך שאר דבר מצוה שאינו לצורך אותו היום משמע מכמה פוסקים שיש להחמיר בזה [המרדכי בפ"ק דביצה לענין שריפת קדשים אף שהוא מצוה ומהר"ם חלאווה בפ"ק דפסחים וכן הריטב"א שם בחידושו דלא הותר משום מתוך אלא מצוה השייכא ליום זה אבל דבר שהיה יכול לעשות מקודם אף שהוא מצוה הוי כמילה שלא בזמנה דאינה דוחה יו"ט עיי"ש וכן מוכח מרשב"א שבת כ"ד לענין שריפת קדשים עיי"ש וכ"כ מ"א לעיל סימן תמ"ו סק"ג בשם הכ"מ עיי"ש] וכ"פ הבי"ח וא"ר ובמאירי מצדד דבאופן זה ליכא לאו רק איסורא וכן משמע במאור [ומה שהתרנו להוציא ספרים כדי ללמוד משום דת"ת מיקרי דבר השייך לאותו יום] ודע דכל הני פוסקים שהבאנו להחמיר בזה הם אותן שסוברין דלא הותר משום מתוך כ"א כשיש לו צורך קצת וזה לא מיקרי לדידהו צורך אבל לשיטת רש"י וסייעתיה אפשר דלא שייך זה."

8. גמרא ביצה דף יא:, וז"ל, "ואמר עולא שלשה דברים התירו סופן משום תחלתן ואלו הן עור לפני הדורסן ותריסי חנויות וחזרת רטיה במקדש ורחבא אמר רבי יהודה אף הפותח חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ואלבא דרבי יהודה דאמר יגמור עור לפני הדורסן תנינא מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דחזי למזגא עלייהו ואפילו מערב יום טוב נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דיום טוב אין דערב י"ט לא תריסי חנויות נמי תנינא [וב"ה מתירין אף להחזיר] מהו דתימא טעמייהו דב"ה משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואפילו דבתים נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דחנויות אין דבתים לא חזרת רטיה במקדש נמי תנינא מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות במקדש אפילו כהן דלאו בר עבודה הוא קמ"ל התירו סופן משום תחלתן דבר עבודה אין דלאו בר עבודה לא פותח את חביתו נמי תנינא הפותח את חביתו ומתחיל בעיסתו על גב הרגל ר' יהודה אומר יגמור וחכמים אומרים לא יגמור מהו דתימא טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שויה רבנן ואע"ג דלא התחיל נמי קמ"ל התירו סופן משום תחלתן התחיל אין לא התחיל לא."

9. מרדכי מסכת ביצה סימן תרנ"ח (מופיע באתר)

10. ראבי"ה מסכת ביצה סימן ק"ע (מופיע באתר)

11. ט"ז או"ח סימן ש"א סק"ג, וז"ל, "ובמה שמצינו כאן בדבר מצוה חשש מכשילן לעתיד ק' למה לא חשב"י עולא בהדי ג' דברים שהתירו סופן משום תחילתן בפ"ק דביצה דף י"א וצ"ע."

12. פני יהושע ביצה יב., וז"ל, "ובזה נתיישב לי היטב לשון הרמב"ם שכתב (פ"א מהל' יו"ט ה"ד) שכל המלאכות שעשה אותן שלא לצורך אכילה חייב חוץ מהוצאה והבערה שמתוך שהותרה לצורך וכו' כ"כ הטור או"ח (סימן תצ"ה). והקשה שם הבי"ח דמסוגיא דשמעתין משמע דבכל המלאכות שייך מתוך וכן בפ"ק דכתובות [ז' ע"א], באמת לא קשיא מידי שכבר כתב הרב המגיד לפרש דבריו דמה שכתב שכל המלאכות שעשה שלא לצורך אכילה חייב כוונתו על אותן המלאכות דלא שייכי לצורך אכילה ממש ובהני חייב חוץ מהוצאה והבערה דאע"ג דלאו אוכל נפש הוא ממש אלא דברים הצריכים לאוכל נפש אפילו הכי שרי ואמרינן מתוך וכמ"ש הרב המגיד הטעם בזה ע"ש. אלא דהוי קשיא לי דלשון הרמב"ם לא משמע כן דממה

שכתב אם עשה אותן שלא לצורך אכילה חייב משמע דשלא לצורך אעשייה קאי דזה העושה עשאה שלא לצורך אכילה מכלל דשייך מיהא באותה מלאכה גופא לצורך אכילה ואפי"ה מחייב שלא לצורך דאלי"כ לא הו"ל לסתום אלא לפרש כמו שפירש בסוף הדין עצמו כגון בנין ואורג וכותב וכו', אמנם למאי דפרישית אתי שפיר דודאי בכל המלאכות דזימנין דלא מחייב כגון שעושה לצורך מכשירי אוכל נפש אבל אם עשה אותן המלאכות שלא לצורך חייב מלקות כמ"ש דבמכשירין לא אמרינן מתוך, ועל זה כתב שפיר חוץ מהוצאה והבערה פירוש דאע"ג דכמכשירי אוכל נפש דמי אפילו הכי אמרינן מתוך כמ"ש הרב המגיד ז"ל אבל באוכל נפש ממש לעולם הרמב"ם גופא מודה דבכל המלאכות השייכים בגוף האוכל הותרו לגמרי אף שלא לצורך, כן נראה לי נכון מאד בישוב לשון הרמב"ם ודוק.